

Péter bácsi

A vásárhelyi kubikos szobrát megmintázhatták volna róla. De szobrász úgy nem látta őt, ahogy Péter bácsi sem szobrászt. Ugyan, nem lehet tudni. Világjárt embernek számított. Annak idején talicskájával a balkáni vasút töltséit hordta, magasította, simogatta, zsinórba döngölte, vízimértékbe lapátolta. Nem egyedül, többszáz magyar kubikos seregekkel.

Amikor az én szemem Péter bácsira nyílt, nem gyalogolt már idegenben egykereű kocsija után. Kenyérkereső szerszámai házi használatban őrizgették egykori fényességüket. Volt is a háza körül akkora rend, akár a patikában. Az elgörbült szegek is külön kupacoltak, szalma-, szénaboglyácskák szál szerint behajazva.

Az aprójóságot rendre igazította. Kiáltott rájuk akkorákat, három ház ellen elment a szava.

— Tyúk, te! Hát most raktam össze a szemetest, ő már vágja széjjel, hogy a hasam legyen a koporsód!

Mekkora lehetett nagy hangjának a foganatja, azt nem tudom, mert esténként, ha olyan volt az idő, kiültek vacsorázni az árokpartra, a többiek beszédjében nem könyökölt ki magának helyet, nem furakodott a szavak közé, ha kérdezték is sokszor, s nem ismerte a választ, hümmögött. A világ okosát nem szinlelte sosem. Így aztán nyomós szavú embernek tartottuk.

Nyári estéken, ahogy a sötét kiverte minden jóra való ember kezéből a munkát, Péter bácsi köcsög aludttejvel, fej vöröshagymával, karéj kenyérral kiült az utcai árokpartra vacsorálni. Mellé húzódott a hátsó szomszéd. Kisvárta az első, aztán a szembeszomszéd.

A szavak olyan selyemsuttyosan járkáltak közöttük, ahogy szelecskék a fák koronáiban. De azok sohasem jártak üres kézzel.

— Milyen lesz a termés, az idő, a pénz? Lesz-e háború?

— A politikusok nagyon akarják. Ritt Smigli, meg Izmet Inonül. Mondják az újságok. A törökök készülnek ránk megint!

— Majd megvédelmez bennünket Péter bácsi! Tud még velük beszélni!

Péter bácsi nem szól. A többiek nógatják.

— Voltak azok nálunk 150 esztendeig, vágyódnak utánunk újfönt.

— Nem olyan rossz embörök azok — veszi védelmébe őket Péter bácsi.

— A mostaniról, a tegnapiról mondom, nem a tegnapelőttiről, amikor itt laktak.

A szegénye olyan, mint akármi más ország gyereke. Koszpitol a kenyere után, a légynek sem árt, ha nem piszkálják. Azok a földet pusztító, guggolva pisáló hithű mohamedánok, fejükön kosárban hordták naphosszat a követ. Nem nyikkantak.

A nagyjaiból nem ismertem csak egyet. Annak sem jól ütött ki a vége.

— Mondja már el, biztosan az volt a szultán. Minek titkolja?

— Nem titok.

— Hát akkor?

— Az ankarai töltést hordtuk. Magyar kubikosok, olasz kordéjosok, török tevehajcsárok, albán szamarasok. Munkavezetőink német, török. Baraberek, kitűzők, zsinórmesterek.

Legfőbbjük egy kaftános, turbános mérnök, müheddisz effendi, neve szerint Üzüm Szelkini, ami állítólag szőlőfűrtöt jelent.

A mérnök naponta ott időzött a munkahelyen, de nem centizett, araszolt. Kisebb mérnököcskéik hurcolászták, nézegették a kukker-teodolitot.

Karbafont kézzel elálldogált órákig, félszemezett a munkánkon, de nem találhatott fércet benne, mert ha szólt, nyugalommal bólogatva, annyit mondott: güzel, güzel, ami nem tett mást, minthogy szép, szép. Feszítettük is a púpos hátunkat. Mert hittük, ami szép, az jó is.

A mi csapatainkat olykor annyira megközelítette, kanalaztuk a kemény tarhonyát, a szalonnán pörkölt lebbencslevest, kínáltuk. Nem ette. Tiltotta a vallása. De nem vetette meg a kínánkat, mert ő is kínált az övéből. Birkasaslikkal, báránys rizzsel, mivel. Bár azt sem kutyának készítették, mondhatom. Máig számban az íze.

Csak ugye nem tudtunk róla semmi egyebet, mint a nevét, meg hogy Párizsban végzett vasúti mérnök és földbirtokos is egyben. Ankara tájékán, a Köruglu-hegység lábánál a kastélya.

Fúrta az oldalunkat. Ha gazdag, ennek sok a felesége. Szebbnél szebb.

Messzi tájon élő férfiak velejét kiszívta ugyan a könyörtelen kubik, a napi tizennégy órás, mégis, ha kicsit megpihentünk, már a szoknyásokon álmodoztunk, beszédünk, unos-untalan odafordult.

A velünk gürcölő törököt hiába kérdeztük. A maga sorsáról nem beszélt. Hogy éltek? Széttárták a kezüket. Láthatjátok.

Amikor a régi fővároshoz szaladó vasúti töltés utolsó ötven kilométerét púpoztuk, Szőlőfűrt örökösen velünk. Azaz, hogy láthattuk mindennap.

Puhaléptű idomított fehér tevéje úgy térdelt le nógatására, ha ki akart lépni függönyös palankínjából, ahogy finomságosan teszik urak elé az üdítőkel teli tálcákat.

Másfél évig készült az utolsó szakasz. Nem bántuk már, hogy összepakolhatunk. Kíváncsotunk haza. Három év óta nem jártam itthon. Spóroltam. Nem várt engem a kutya sem.

Mégis annyira vágyakoztam, úgy voltam, csengő aranyakkal fizethetnek, nem maradnék. Mindenki arra voksolt, megyünk hazafelé.

Éppen a nyár fenekében jártunk, szépítettük, simogattuk a ránkbízott töltésszakaszt. Bandánkhoz léptet Üzüm Szelkini müheddisz effendi, s a maga szavával mondja, hogy az utolsó napon, végelszámolás napján a maga kastélyában megvendégeli a magyar testvéri kubikos sereget.

Mivel ő dupla pénzt nem fizethet, érmeiket, fitygőket nem osztogathat, hát a saját költségére búcsúzásképpen megvendégel bennünket, ha elfogadjuk. Ezzel akarja kifejezni irántunk való böcsülését, rokonai érzelmeit.

Körül kiabáltuk: Jasa müheddisz, jasa müheddisz! Azaz, hogy éljen a mérnök.

Nekikászálódtunk a nagy napnak, mi 128 magyar kubikosok. A mérnök kastélyparkjában nyárson sült az ökör, számtalan birka rotyogott bográcsra

hányva. Amhádiai borok, albán konyakok, szerb szilvapálinkák, méhsörök.

Az Ova-folyó fattyú ága ott csörömpöl a hátunk mögött. Olyan hideg a vize, abban hülnek a sörös hordók.

Mielőtt asztalokhoz tömegeltünk volna, talpon állva egyeztünk meg, hogy bár itt most könyékig járhatunk a jóban, a banda böcsülete követeli, hogy senki a mi pofánk szíjjának számlájára maga alá ne egye, igya magát. Ők ennyire böcsülnek bennünket, mi is böcsüljük magunkat. Aki megszegi a fogadalmunkat, azt úgy belevágjuk az Ovába, hogy énekes koldusnak sem veszik be azután!

Üzüm Szelkini velünk a kétsoros asztal végén.

Nekiültünk. A sült birkák, főtt paprikások után következtek az édeségek. Amit a török föld és fantázia kitalált, limon, siju, pekmez, méztől csurránó rétesek, diós tekercek, mákos debedurdák, fügefánkok, rizsfölfújtak, s minden.

Amit Mohamed próféta az emberi élvezetekben eltiltott, azt pótolták tiztetejével a cukrászi remekművek, a pipák és más hasonló élvezetek. Ezt is tudták fokozni.

Míg 128-an magyarok ettünk, ittunk, sípos zenekarok tutúltak, cintányerosok, dobosok, hastáncosok, kardnyelők, parázsfutók kedveskedtek. Hogy a szemünk is egyen.

Olykor európai cigányok rántottak rá a magyar keservesre, a talpalávalókra.

A reggeli sarkát ott taposták az ebédet fölszolgálók seregei. Réztálakon sorakoztak be a mócsingos marhafőttek, mindenféle citromos mártások kíséretében, halikrás levesek, porcogó marhaoldalasok, s magam sem tudnám föl-sorolni mind.

Üzüm Szelkini csak arra az időre állt föl evőhelyéről, míg a két asztal-sort körüljárta kívánságainkról érdeklődve. Mit ennénk, innánk?

De közben jött a trakta. Mazsolaszőlővel töltött fácánok, fürjek, gombás vadgalambok, datolyás sárgarigósültek. Mit is kívánhatnánk?

Estefelére hajló időben, amikor a bor már fölmászott bennünk, a kíváncsiság odapipiskedett, egyik társunk azt mondta a mérnök érdeklődésére, hogy ha annak nem lenne nagy akadály, mutatná meg egyik feleségét!

Hiába egyeztünk előre, hogy nem virtuskodunk, nem piszkoskodunk. A szó kibuggyant, s mi nem tiltakoztunk. A kíváncsiság mindannyionkban olyan erősen parázslott, hogy nagy vágyakozással lestük a mérnök cselekedetét.

Üzüm Szelkini, ahogy kivettük turbánja alól, szakálla bozótjaiból, lehetett olyan jó ötvenéves. Nagy, szomorkásan szelíd fekete szeme kerekre tágult a kérdés hallatán. Elgondolkozott. Percekig állt mozdulatlanul, míg valamit oda-sugdosott asztalnokának.

Idő teltet, italos poharainkkal foglalatostokdunk, úgy vettük, hogy a mérnök hallatlanná tette kívánságunkat, eleresztette a füle mellett. Pissz oda nekünk! Hát még mit nem!

Hanem ahogy elrázogattuk magunkban a teljesíthetlent, hirtelen elhallgat a muzsika. Fölneszelünk, minden fej a palotakapu kiseded bronzajtójára fordul.

Nyílásában megjelent finom átlátszó fátyolokban egy szépséges szép nő alakja.

Olyannak láttam, mintha valami sokvirágú fehér liliomszál kap lábra és

könnyű léptekkel kezd sétálni. Ahogy közelítette asztalainkat, s elment so-
raink előtt, láttuk rezdületlen szép arcán a könnyei úgy potyogtak, mintha
a nyakában lévő gyöngykaláris szemenként futna le arca finomságos dom-
borulatán.

Halálos csönd. Nézek a mérnökre. Maga elé mered, szemében a szelidség
szokott mély tüze, fájdalma együtt.

Amikor az asztalok sorain végigsétált a nőalak, Üzüm Szelkini kérdezte,
kívánunk e még valamit az asszonytól. Kórusban csapott föl a kubikosok
köszönete.

A nő meghajolt, csapatunk száznál is több szeme tükrében méltósággal
lépdelt a nyitva hagyott bronzkapunak. Minden mozdulatát vigyáztuk.

Ahogy fölért a palotakapu felső lépcsőjére, lövés dördült. A szépség össze-
csuklott. Fölugráltunk asztalainktól. Üzüm Szelkini kezében hosszú csövű
mordály füstölgött.

A mámor, a bor, a pálinkák ereje szemvillanás alatt kiveszett belőlünk.
Zajgásunkat, méltatlankodásunkat elnyomta a fölcsendülő európai rezesek
csinnadrattája.

Az asztalnok két karral integetett, hogy üljünk le. Hozták szakácslegényei
a vacsoratálakat, gyöngyöző üvegekben az asztalroskaszító italokat.

Senki egy kortyot, egy falatot nem tudott lenyelni. Szedelőzködtünk ösz-
szebeszélés nélkül. Igaz, nagy marasztalások nem következtek Üzüm Szelkini
oldaláról. Sorban eléje mentünk, meghajoltunk, s indultunk a vasútra. Ma-
gába gunnyadva ült, ránk sem nézett.

Az emlékezet korcra járó bugyra becsukódott. Péter bácsi elhallgatott.
A felső szomszéd odagurítja Péter bácsi elé a nótagó kérdést.

— Aztán ez nincs hazugság nélkül?

— De! Hamar megyek is hunyadnak. Reggel korán lesz az auf.

A többiek magukban darálták a hallottakat. Aztán kételyeik szavát haji-
gálták a mérleg serpenyőibe.

— Ezt Péter bácsi nem találhatta ki.

— Olvasta?

— Nem sok könyv lapját hajtogatta életében.

— Hallhatta?

— De hát ott járt. Megtörténhetett.

— Lehetett az szemfényvesztés is.

Értenek hozzá, akik ahhoz értenek. De nem olyan bolond embörnek fes-
tette elénk Szőlőfürtöt Péter bácsi, hogy úgy lövöldözze le asszonyát, ahogy
a bokorülő nyulat mifelénk.

— Tán így akart kiselejtezni a háreméből egyet, akit megunt.

— Száz más módja is lehetett volna neki.

— Szelíd ember létére, azt hinném, a legyet is bocsánatkérések között
hajtotta le magáról.

— Az is lehet, hogy így akart véget vetni a lakomának.